

فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت

شماره پیاپی ۶۴- دوره دوم، شماره ۴۷- پاییز و زمستان ۹۹

مقاله شماره ۳ - صفحات ۴۵ تا ۵۸

نیازسنجی آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدارس کم‌شنوایی شهر تهران

کمال پرهون^۱

دکتر ربابه نوری^۲

هادی پرهون^۳

اسماعیل محمد نژاد^۴

چکیده

زمینه و هدف، آموزش و توان بخشی مناسب برای دانش‌آموزان کم‌شنوا، مستلزم سنجش نیاز هاست. هدف پژوهش حاضر نیازسنجی آموزشی کودکان کم‌شنوا در مدارس شهر تهران بود.

روش بررسی، در این پژوهش توصیفی-پیمایشی از بین کلیه دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدارس کم‌شنوایی شهر تهران در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای ۱۵۰ نفر انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه محقق ساخته جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از آزمون‌های آماری t مستقل و تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد.

یافته‌ها، نتایج به دست آمده نشان داد که بین نیازهای دانش‌آموزان بر حسب جنسیت تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. ولی بین نیازهای ارتباطی با کمبود شنوایی تفاوت معنی‌داری وجود داشت. علاوه بر این دانش‌آموزان کم‌شنوایی که از روش برقراری ارتباط کلی استفاده می‌کردند در مقایسه با دانش‌آموزانی که از گفتار نشانه‌دار استفاده می‌کردند نیازهای بیشتری داشتند ($P < 0/05$).

نتیجه‌گیری، با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر کودکان کم‌شنوا در مدارس شهر تهران نیاز مبرم به آموزش در حیطه نیازهای (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، عاطفی-اجتماعی، شخصی، رفتاری، آموزشی و سبک‌های یادگیری) دارند.

کلیدواژه‌ها: نیازسنجی آموزشی، دانش‌آموزان کم‌شنوا، مدارس ویژه کم‌شنواییان

^۱ دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی

^۲ استاد یار گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه خوارزمی

^۳ دانشجوی دکتری روان‌شناسی سلامت، دانشگاه خوارزمی

^۴ کارشناس ارشد روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران.

مقدمه

شنوایی یکی از حواس برتر انسان است. محروم بودن از حس شنوایی فقط به مفهوم نشنیدن صدا نیست. بلکه ماحصل آن عدم دست یابی به بسیاری از تجربیات مفید و امید بخش زندگی فردی و اجتماعی است. کارکرد شنوایی در مراحل اساسی تحول کودک از جمله ادراک، تولید زبان گفتاری، مهارت های شناختی، رفتار های سازشی، اجتماعی و عاطفی که ممکن است کیفیت زندگی کودکان کم شنوا را شدیداً محدود کند دارای یک نقش تعیین کننده است. پژوهش های متعددی نشان داده اند که سازماندهی ساختار عصبی و تولید و ادراک گفتار، تحت تاثیر مدت زمان محرومیت شنوایی قرار دارد (دی و هوسر^۱، ۲۰۱۴؛ جیاگموت و همکاران^۲، ۲۰۱۴). این آسیب باعث اختلال عملکرد مشخص در کودکان مبتلا می شود و یکی از مهم ترین حوزه های عملکردی در کودکان، که تحت تاثیر قرار می گیرد عملکرد تحصیلی آن هاست (کتر^۳، ۲۰۱۰؛ هالاهان، کافمن و پاولن^۴، ۲۰۱۵). نتایج پژوهش های مختلف حاکی از آن است که دانش آموزان کم شنوا در روابط و تعاملات اجتماعی در سطح ابتدایی هستند، در نتیجه فقدان مهارت های اجتماعی لازم جهت برقراری ارتباط مناسب آنان را در معرض انزوا و طرد از اجتماع قرار داده است (آدامز و روهرینگ^۵، ۲۰۰۴). از این رو موضوع توانبخشی و آموزش دانش آموزان کم شنوا همواره از مسایل چالش بر انگیز، حیطة توان بخشی معلولین بوده است. در این راستا دیدگاه هایی، همانند ارائه آموزش های ویژه در محیط خاص، تلفیق در کلاس های عادی و آموزش فراگیر مطرح است (ورمیولن، دنیسن و کنورس^۶، ۲۰۱۲). با توجه به اهمیت و نقش انکار ناپذیر آموزش در محقق کردن عدالت در جامعه، یکی از راه های رسیدن به این مهم نیاز سنجی آموزشی و شناسایی شکاف بین وضع موجود و مطلوب نیاز هاست. در قلمرو برنامه ریزی و آموزش، نیازسنجی به عنوان یکی از مولفه های اساسی و ضروری و در واقع ستون فقرات فرایند برنامه ریزی در نظر گرفته می شود و در هر کجا که مسأله تدوین طرح ها و اتخاذ مجموعه ای از تدابیر آموزشی مطرح باشد، از نیازسنجی به طور مکرر یاد می گردد (فتیحی و اجارگاه، ۲۰۱۰) نیازسنجی درحقیقت سنگ زیرین ساختمان برنامه ریزی، مدیریت و آموزش است، باشد که هر قدر این سنگ زیرین مستحکم و بنیانی تر باشد، بنای روی آن نیز محکم تر و آسیب ناپذیر است. با توجه به این امر آموزش و پرورش ویژه نیز به عنوان حوزه ای که درصدد ارائه خدمات آموزشی مختلف به افراد جامعه معلولان است به نحو بارزی با مقوله بررسی نیازها گره

1 Dye & Hauser

2 Giacomo et al

3 Katz

4. Hallahan, Kauffman, & Pullen

5 Adams & Rohring

6 Vermeulen, Denessen, & Knoors

خورده است، بدیهی است نیازسنجی در آموزش ویژه به دلیل وجود ویژگی‌های خاص دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، از جایگاه والایی برخوردار است (پرهون، ۲۰۱۳). هم‌چنین نوع ارزیابی که از دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدرسه به عمل می‌آید بایستی مبتنی بر نیازسنجی آنان در برنامه درسی باشد (گیلبرتسون و فیر^۱، ۲۰۰۸). با توجه به این که پیشرفت فناوری تغییراتی را در ارائه خدمات به دانش‌آموزان کم‌شنوا ایجاد کرده، بنابراین نوع نیازهای این افراد و برنامه درسی متناسب با این تغییرات دچار چالش شده است (الزرایات و سمدی^۲، ۲۰۱۲). از این رو هدف از آموزش دانش‌آموزان کم‌شنوا کمک به آنان در جهت نیل به خودکفایی شغلی و قدردسازی برای زندگی آینده است. این امر جز با شناسایی نیازهای آموزشی آنان تحقق نمی‌یابد، زیرا که در هر برنامه‌ریزی، داشتن اطلاعات به روز درباره نیازهای دانش‌آموزان کم‌شنوا منطقی و ضروری خواهد بود (پرهون، ۲۰۱۳). پژوهشگران مختلفی به بررسی نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا پرداخته‌اند که از این میان می‌توان به دیمیلینگ^۳ (۲۰۱۰) اشاره کرد که در پژوهشی نشان داد که دانش‌آموزان کم‌شنوا و ناشنوا به مداخلات ویژه و به موقع زبانی نیاز دارند تا تولید، شناخت و درک مطلب آن‌ها در جملات و پاراگراف‌ها بهبود یابد. هم‌چنین الزرایات^۴ (۲۰۱۳)، در پژوهشی به بررسی نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا و سخت‌شنوا در مدارس پرداخت که نتایج پژوهش او نشان داد که عمده‌ترین نیازهای آموزشی این دانش‌آموزان شامل نیازهای: توان بخشی، فردی، اجتماعی و ارتباطی است (الزرایات، ۲۰۱۳). در این راستا والتر^۵، کنورس^۶، سیلیسن^۷، و ورهون^۸ (۲۰۱۱)، در پژوهش خود نشان دادند که دانش‌آموزان کم‌شنوا در مقایسه با همکلاسی‌های بدون اختلالشان مشکلات زبانی شدیدتر و به تبع آن مشکلات تحصیلی بیشتری دارند (ورمیولن و همکاران، ۲۰۱۲). هم‌چنین نتایج پژوهش هوستون^۹ و پریجو^{۱۰} (۲۰۱۰)، نشان داد که این دانش‌آموزان نیاز به متخصصان کارآمد برای ارتقاء سطح زبان درکی و بیانی در قالب یک برنامه مدون دارند. گیلبرتسون^{۱۱} و فرر^{۱۲} (۲۰۰۸)، در پژوهشی نشان دادند که عمده‌ترین نیاز دانش‌آموزان کم

-
- 1 Gilbertson & Ferre
 - 2 El-Zraigat & Smadi
 - 3 Dimiling
 - 4 El-Zraigat
 - 5 Wolters
 - 6 Knoors
 - 7 Cillessen
 - 8 Verhoeven
 - 9 Houston
 - 10 Perigoe
 - 11 Gilbertson
 - 12 Ferre

شنوا در مدارس مشکلات آموزشی آن هاست. این نیازها شامل مشکلات خواندن، فراگیری زبان و استفاده کاربردی از آن، و فعالیت های مدرسه بود. در این راستا شیک^۱، ویلیامز^۲ و کوپرمنتز^۳ (۲۰۰۶)، عمده ترین نیازهای آموزشی دانش آموزان کم شنوا را شامل، محیط مناسب یادگیری، مترجمان و مفسران آموزشی، نیازهای ارتباطی، استفاده از روش های دیداری و بکارگیری روش های مبتنی بر شواهد برای آموزش دانستند. بررسی پیشینه پژوهشی در زمینه نیازسنجی آموزشی دانش آموزان کم شنوا نشان می دهد که این دانش آموزان در زمینه مشاوره و روان درمانی نیز نیازهای خاص خود را دارند، از جمله می توان به نیازهای، هویت یابی، انگیزشی و تحصیلی آن ها اشاره کرد (وایت و گیفرید، ۲۰۰۸). علاوه بر این والت و همکاران (۲۰۱۱)، در پژوهش خود نشان دادند که دانش آموزان کم شنوا مشکلات متعددی در ارتباطات اجتماعی و تعاملات بین فردی دارند که این مشکلات باعث دید منفی دیگران و انزوای بیشتر این دانش آموزان در مدارس و اجتماع و به وجود آمدن اختلالات رفتاری متعدد در آن ها خواهد شد. نتایج پژوهش آن ها نشان داد که دانش آموزان دختر کم شنوا در مقایسه با پسران کم شنوا مشکلات رفتاری و بین فردی کم تری دارند. بررسی پیشینه پژوهش در زمینه نیازهای اجتماعی دانش آموزان کم شنوا حاکی از آن است که نیازهای این دانش آموزان با توجه به محیط های آموزشی مختلف، برنامه درسی، مقطع آموزشی و سطح شنوایی از دست رفته متفاوت است. نتایج پژوهش های مختلف نشان می دهد که نیازسنجی دانش آموزان با نیازهای ویژه، برنامه ریزی و ارزیابی تحصیلی آنان را تسهیل کرده و امکان آموزش متناسب با نیاز آنان را فراهم می کند. برای دانش آموزان کم شنوا توجه به نیازهای آموزشی و ارزیابی توانایی های آنان برای طراحی و اجرای برنامه درسی، امری ضروری است. با توجه به این امر می توان ضرورت نیازسنجی برای کودکان کم شنوا را شامل: تعیین اولویت های متفاوت نیازها برای این دانش آموزان، تنوع مداخلات اجتماعی و آموزشی در دسترس برای آن ها، ضرورت ایجاد توازن میان راهبردهای مختلف برنامه ریزی برای برآورده کردن کارآمد نیازهای آن ها، ایجاد تسهیل در اختصاص و دریافت پشتیبان مالی لازم، و تخصیص بهتر منابع مالی در میان انتخاب های موجود برای آن ها، دانست. از این رو ملاحظه می شود که در قلمرو آموزش و پرورش، نیازسنجی به عنوان یکی از مولفه های اساسی و ضروری فرآیند برنامه ریزی در نظر گرفته می شود و در هر کجا که مسئله برنامه ریزی برای این دانش آموزان مطرح باشد، از نیازسنجی به طور مکرر یاد می شود. با توجه به این امر که آگاهی ما از نیازهای آموزشی کودکان کم شنوا، بسیار سطحی و محدود است، حتی این

1 Schick

2 Williams

3 Kupermintz

کودکان نیازهایی دارند که خود آن‌ها نیز از آن اطلاعی ندارند در این پژوهش سعی بر آن است تا با نگاهی ژرف به مسئله نیاز و نیازسنجی کودکان کم‌شنوا پنجره‌ای نو به افق آموزش این کودکان باز و با تسهیل موانع متعدد زندگی آن‌ها قدمی ولو کوچک اما گران سنگ برای آموزش درست به آنان برداشته شود. با پیشینه‌کاوی پژوهش و با توجه به فقر و تنگدستی نیازسنجی آموزشی در حیطه آموزش کودکان کم‌شنوا در ایران و با نظر به مشکلات عدیده‌ای که در امر آموزش و سازگاری این دانش‌آموزان در مدارس وجود دارد، پژوهش حاضر با هدف نیازسنجی آموزشی کودکان کم‌شنوا در مدارس شهر تهران به سوالات زیر پاسخ می‌دهد: ۱) نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوای مدارس شهر تهران به ترتیب اولویت کدامند؟ ۲) آیا بین نیازهای آموزشی دانش‌آموزان دختر و پسر کم‌شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب جنسیت، درجه کم‌شنوایی و مقطع تحصیلی آن‌ها تفاوت وجود دارد؟

روش بررسی

روش پژوهش حاضر، توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان کم‌شنوای مدارس شهر تهران در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲ می‌باشد. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای ۱۵۰ دانش‌آموز انتخاب شدند (۶۵ دختر، ۸۵ پسر)، بدین صورت که در مرحله اول از بین مناطق ۲۲ گانه شهر تهران به صورت تصادفی ۵ منطقه (۱۰، ۶، ۱۲، ۲، ۱۸)، انتخاب شد و در گام دوم از هر کدام از این مناطق ۲ ناحیه را انتخاب کردیم و در گام سوم از هر ناحیه دو مدرسه و تمامی دانش‌آموزان انتخاب شدند. معیارهای ورود به پژوهش شامل: دانش‌آموز کم‌شنوا در مدارس کم‌شنوایی شهر تهران و معیار خروج از مطالعه داشتن هر گونه معلولیت اضافی غیر از کم‌شنوایی بود. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه محقق ساخته ساختار یافته حاوی ۷۰ سوال در حیطه نیازهای (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، عاطفی-اجتماعی، شخصی، رفتاری، تحصیلی و سبک‌های یادگیری) استفاده گردید. برای تهیه ابزار مورد نظر بعد از مطالعه منظم پژوهش‌ها و کتاب‌های موجود و جمع‌آوری نظرهای اساتید و صاحب‌نظران و متخصصان امر و با الگو برداری از پرسش‌نامه‌های موجود اقدام به تهیه گویه‌های مناسب برای تعیین نیازها شد و پرسش‌نامه اولیه تهیه گردید و روایی سوالات بررسی شد. در ادامه پرسشنامه در قالب یک مطالعه پایلوت بر روی ۵۰ نفر از دانش‌آموز کم‌شنوا مدارس شهر تهران اجرا شد و گویه‌های نامناسب حذف گردید. بعد از تایید روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه، پایایی آن با استفاده از روش‌های باز آزمایی ۰/۸۷ و آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمد. شیوه نمره‌گذاری پرسش‌نامه نیازسنجی در طیف لیکرت و بر اساس شدت نیاز به صورت ۱) (موافقم)، ۲) (به شدت موافقم)، ۳) (مخالقم)، ۴) (به شدت مخالفم) می‌باشد.

روش اجر

پس از انتخاب نمونه و هماهنگی های قبلی با آموزش استثنایی شهر تهران با مرجعه به مدارس و کسب هماهنگی های لازم با تشریح اهداف پژوهش، وظایف و تعهدات مجریان طرح و انتظارات آن ها برای دانش آموزان کم شنوا و با در نظر گرفتن ملاک های اخلاقی نظیر مشارکت آزادانه در پژوهش، محرمانه ماندن اطلاعات و تأمین امنیت روانی و فیزیکی دانش آموزان و کسب اجازه از مسئولان مدارس شروع به جمع آوری داده های مورد نیاز شد. بدین صورت که پرسش نامه به صورت انفرادی توسط معلمان و با همکاری پژوهشگر برای تک تک دانش آموزان کم شنوای حاضر در نمونه پژوهش فوق خوانده شد و جواب مورد نظر ثبت شد. بعد از تکمیل و جمع آوری داده ها با استفاده از روش های آماری توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (آزمون T مستقل و تحلیل واریانس تک متغیره)، با استفاده از نرم افزار SPSS21 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

در ابتدای امر مشخصات توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) متغیرهای جمعیت شناختی به طور خلاصه در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. مشخصات توصیفی (فراوانی و درصد فراوانی) متغیرهای جنسیت، مقطع آموزشی، سن

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تراکمی
جنسیت	مرد	۸۵	۵۶/۶
	زن	۶۵	۴۳/۴
مقطع تحصیلی	دبستان	۵۰	۳۴
	راهنمایی	۶۰	۷۳
	دیپستان	۴۰	۱۰۰
سن	۷-۱۰	۵۰	۳۴
	۱۰-۱۶	۶۰	۷۳
	۱۶-۲۱	۴۰	۱۰۰

همان طور که در جدول ۱. نشان داده شده است در متغیر جنسیت ۸۵ نفر مرد و ۶۵ نفر زن بودند، هم چنین در متغیر مقطع تحصیلی ۵۰ نفر در دبستان، ۶۰ نفر در راهنمایی و ۴۰ نفر در دیپستان مشغول تحصیل بودند. علاوه بر این بیشترین فراوانی در دامنه سنی ۱۰الی ۱۶ سال قرار دارد و بعد از آن ۷ الی ۱۰ و در نهایت کمترین فراوانی مربوط به دامنه سنی ۱۶ الی ۲۱ سال بود.

نخست برای پاسخ گویی به این سوال که نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران به ترتیب اولویت کدامند؟ از روش توصیفی اولویت بندی نیاز ها بر حسب فراوانی استفاده شد که نتایج آن در

جدول شماره دو مستند شده است.

جدول ۲: اولویت بندی نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا

حوزه	اولویت
نیازهای ارتباطی	نخست
نیازهای توان بخشی شنیداری	دوم
نیازهای آموزشی	سوم
نیازهای سبک یادگیری	چهارم
نیازهای رفتاری	پنجم
نیازهای عاطفی-اجتماعی	ششم
نیازهای شخصی	هفتم

نتایج جدول شماره ۲. حاکی از آن است که نیازهای دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدارس ویژه کم‌شنوایان شهر تهران به ترتیب اولویت شامل، نیازهای ارتباطی، نیازهای توان بخشی شنیداری، نیازهای آموزشی، نیازهای سبک یادگیری، نیازهای رفتاری، نیازهای عاطفی-اجتماعی و نیازهای شخصی می‌باشند همچنین برای پاسخ دهی به این سوال که آیا نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب جنسیت آنان متفاوت است؟ برای پاسخ به این سوال از آزمون t مستقل استفاده شد. خلاصه نتایج این آزمون در جدول ۳. گزارش شده است

جدول ۳: نتیجه آزمون t مستقل برای مقایسه آزمودنی‌ها بر حسب متغیر جنسیت

حوزه	جنسیت	N	M	SD	singt
نیازهای ارتباطی	زن	۶۵	۳۸/۱	۵۴/۰	۱۱/۰
	مرد	۸۵	۰۷/۱	۰۲/۰	
نیازهای توان بخشی شنیداری	زن	۶۵	۸۴/۱	۰۴/۰	۰۶/۰
	مرد	۸۵	۷۴/۱	۱۴/۰	
نیازهای عاطفی-اجتماعی	زن	۶۵	۵۶/۱	۰۴/۰	۳۱/۰
	مرد	۸۵	۸۰/۱	۰۴/۰	

نیاز های شخصی	زن	۶۵	۵۰/۸	۱۵/۰	۷۸/۱	۱/۰
	مرد	۸۵	۸۰/۸	۱۵/۰		
نیاز های رفتاری	زن	۶۵	۶۰/۸	۴/۰	۰/۰	۷۶/۰
	مرد	۸۵	۸۰/۸	۱۵/۰		
نیاز های آموزشی	زن	۶۵	۸۷/۸	۱۶/۰	۰/۰	۸۶/۰
	مرد	۸۵	۴۷/۸	۴/۰		
نیاز های سبک یادگیری	زن	۶۵	۶۷/۸	۱۵/۰	۸۸/۱	۱/۰
	مرد	۸۵	۶۰/۸	۵۵/۰		

داده های جدول ۳. حاکی از آن است که هیچ کدام از دو گروه دانش آموزان دختر و پسر کم شنوا با توجه به میانگین های ذکر شده تحت تاثیر متغیر های وابسته قرار نگرفتند. هم چنین شایان ذکر است که تفاوت بین میانگین های دانش آموزان کم شنوای دختر و پسر در هیچ کدام از نیاز ها معنی دار نشد. بدین صورت که بین نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب متغیر جنسیت تفاوت معنی داری وجود نداشت.

افزون بر این برای پاسخ گویی به این سوال که آیا نیاز های آموزشی دانش آموزان کم شنوا در مدارس شهر تهران بر حسب سطح شنوایی آنان متفاوت است؟ برای پاسخ به این سوال از آزمون تحلیل واریانس تک راهه استفاده شد. جدول ۴. نشان دهنده میانگین و نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای مقایسه تفاوت آزمودنی ها بر حسب درجه کم شنوایی است.

جدول ۴. نتیجه آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای آزمودنی ها بر حسب درجه کم شنوایی

حوزه	سطح کم شنوایی	M	SD	F	Sig
نیاز های ارتباطی	۳۵-۵۴	۳/۶۴	۰/۵۶	۵/۲۵	۰/۰۱
	۵۴-۶۹	۴/۱۸	۰/۴۲		

			۳/۹۸	۰/۴۸	۷۰-۸۹	
			۳/۷۸	۰/۴۴	۳۵-۵۴	
نیازهای توان بخشی شنیداری	۱۰/۳۸	۰/۰۰۱	۴/۲۷	۰/۴۴	۵۴-۶۹	
			۳/۹۸	۰/۵۰	۷۰-۸۹	
			۴/۰۷	۰/۳۹	۳۵-۵۴	
نیازهای عاطفی-اجتماعی	۰/۹۲	۰/۴۴	۳/۱۹	۰/۴۲	۵۴-۶۹	
			۴/۱۴	۰/۴۲	۷۰-۸۹	
			۳/۵۰	۰/۴۶	۳۵-۵۴	
نیازهای شخصی	۰/۶۵	۰/۵۹	۴/۲۶	۰/۳۸	۵۴-۶۹	
			۳/۱۲	۰/۳۷	۷۰-۸۹	
			۴/۸۹	۰/۳۴	۳۵-۵۴	
نیازهای رفتاری	۲/۸۵	۰/۶۰	۳/۱۸	۰/۴۳	۵۴-۶۹	
			۳/۰۵	۰/۴۶	۷۰-۸۹	
			۴/۸۷	۰/۴۲	۳۵-۵۴	
نیازهای آموزشی	۳/۷۹	۰/۱۱	۳/۱۵	۰/۴۲	۵۴-۶۹	
			۳/۰۴	۰/۴۹	۷۰-۸۹	
			۳/۷۶	۰/۳۱	۳۵-۵۴	
نیازهای سبک یادگیری	۴/۷۶	۰/۰۵	۳/۲۴	۰/۴۷	۵۴-۶۹	
			۳/۵۹	۰/۳۵	۷۰-۸۹	

نتایج جدول ۴. حاکی از آن است که نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا بر حسب درجه شنوایی در نیازهای ارتباطی، توان بخشی شنیداری و سبک‌های یادگیری معنا دار است و در دیگر حوزه‌های نیازهای تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

در ادامه برای پی‌بردن به اینکه آیا نیازهای آموزشی دانش‌آموزان کم‌شنوا بر اساس روش ارتباطی مورد استفاده آنان متفاوت است. از آزمون t مستقل استفاده شد که نتایج آن در جدول شماره ۵ گزارش شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون t مستقل برای مدل ارتباط

حوزه	روش‌های ارتباطی	M	SD	Sig
نیازهای ارتباطی	زبان اشاره	۴/۶۴	۰/۵۵	۱/۹۲ ۰/۰۵
	ارتباط کلی	۲/۸۹	۰/۶۵	

نیاز های توان بخشی شنیداری	زبان اشاره	۵/۷۵	۱/۳۳	۴/۷۳	۰/۰۰۱
	ارتباط کلی	۳/۰۳	۰/۴۰		
نیاز های عاطفی - اجتماعی	زبان اشاره	۳/۰۶	۰/۵۷	۱/۲۶	۰/۱۳
	ارتباط کلی	۳/۱۲	۰/۳۹		
نیاز های شخصی	زبان اشاره	۳/۰۸	۰/۵۵	۱/۶۴	۰/۰۵
	ارتباط کلی	۳/۲۶	۰/۶۹		
نیاز های رفتاری	زبان اشاره	۳/۱۲	۰/۵۵	۱/۹۷	۰/۰۴
	ارتباط کلی	۲/۱۶	۰/۴۹		
نیاز های آموزشی	زبان اشاره	۲/۹۷	۰/۶۲	۰/۱۸	۰/۹۶
	ارتباط کلی	۲/۶۷	۰/۶۴		
نیاز های سبک یادگیری	زبان اشاره	۴/۹۳	۰/۹۷	۳/۶۰	۰/۰۰۱
	ارتباط کلی	۳/۲۳	۰/۵۱		

یافته های جدول ۵. حاکی از تفاوت معنی دار بین دانش آموزانی است که برای برقراری ارتباط از روش های گفتار نشانه دار یا ارتباط کلی استفاده می کنند. بدین صورت که دانش آموزانی که از روش ارتباط کلی استفاده می کنند در مقایسه با دانش آموزانی که برای برقراری ارتباط از روش گفتار نشانه دار استفاده می کنند نیاز های آموزشی بیشتری دارند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف نیاز سنجی آموزشی کودکان کم شنوا در مدارس شهر تهران صورت گرفت. در این پژوهش نیاز های آموزشی کودکان کم شنوا در ۷ حیطه ی نیاز های (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، عاطفی - اجتماعی، شخصی، رفتاری، آموزشی، و سبک های یادگیری)، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تجزیه و تحلیل یافته های پژوهش حاکی از آن است که نیاز های دانش آموزان کم شنوا در مدارس ویژه کم شنوایان شهر تهران به ترتیب اولویت شامل، نیاز های ارتباطی، نیاز های توان بخشی شنیداری، نیاز های آموزشی، نیاز های سبک یادگیری، نیاز های رفتاری، نیاز های عاطفی - اجتماعی و نیاز های شخصی می باشند. در واقع با توجه به این اولویت ها باید بودجه و نیروی انسانی لازم برای برآورده کردن این نیاز ها در مدارس ویژه کم شنوایان فراهم گردد. در مدارس ویژه کم شنوایان در شهر تهران بستر های لازم برای برآورده نمودن نیاز های این دانش آموزان فراهم نیست، در واقع تکنولوژی لازم برای آموزش درست به این دانش آموزان در مدارس در دسترس نیست. در تبیین این یافته می توان عنوان کرد که مسائل متعددی در به وجود آمدن این وضع دخیلند که از مهم ترین آن ها می توان به فاصله بین وضع موجود و مطلوب نیاز های این کودکان و معلمان آن ها در مدارس کم شنوایان شهر تهران اشاره کرد، که این مسئله باعث عدم همخوانی بین نیاز ها و امکانات موجود برای رفع آن ها در این مدارس گردیده است. با توجه به نقش اساسی آموزش

در تسهیل و آسان‌سازی راه‌زندگی در جوامع امروزی و با توجه حقوق انسانی کودکان کم‌شنوا برای آموزش و برخورداری از لذت یادگیری، متخصصان باید به تسهیل و شناسایی موانع آموزشی این کودکان پرداخته و با شناخت و مرتفع‌ساختن نیازهایی که این کودکان با آن مواجه‌اند، فضای آموزشی مناسب را برای آن‌ها مهیا کنند تا در حد توان و با شناخت از معلولیت خود بتوانند به موفقیت متناسب با توانایی‌های خود در جامعه دست یابند. در این جاست که فرایند نیازسنجی برای تعیین نیازها و اولویت‌بندی آن‌ها برای طراحان آموزش از ضروریات انکارناپذیر است. اهمیت نیازسنجی تا بدان جاست که بدون انجام آن فعالیت‌های آموزشی این کودکان کاری عبث بوده و هدف و نظم خاصی دنبال نمی‌کند. نیازسنجی آموزشی کودکان کم‌شنوا به برنامه‌ریزان آموزشی کمک می‌کند تا با توجه به محدودیت‌های رشدی که کودکان کم‌شنوا با آن مواجه‌اند، نیازهای آن‌ها را مورد شناسایی ژرف قرار داده و تنها آن دسته از نیازهای این کودکان را مورد توجه قرار دهند، که از اولویت و اهمیت بیشتری برای استقلالی همه‌جانبه آن‌ها در زندگی برخوردار است (پرهون، ۲۰۱۳). شاید بتوان گفت که شناسایی نیازهای مهم در چهارچوب محدودیت‌هایی که کودکان کم‌شنوا با آن مواجه‌اند، مهم‌ترین فلسفه نیازسنجی این کودکان را تشکیل می‌دهد. هم‌چنین آگاهی و درک درست از موقعیت کودکان کم‌شنوا در مدارس شهر تهران و در کل نگاه آموزش و پرورش ویژه به بحث آموزش این دانش‌آموزان و تلاش برای آماده‌سازی آن‌ها و فراهم‌سازی بستر و فرهنگ مناسب برای پذیرش آنان در جامعه در تبیین این مهم می‌تواند سودمند باشد. امروزه دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدارس ویژه کم‌شنوایان شهر تهران متناسب با نیازهایی که دارند از تسهیلات و امکانات مناسبی برخوردار نیستند، که این یافته با نتیجه پژوهش جانسون و سیتون (۲۰۱۲) و زیرگات (۲۰۱۳)، که نشان داد، دانش‌آموزان کم‌شنوا در مدرسه‌های نامناسب تحصیل می‌کنند و برای رفع نیازهای منحصر به فرد خود خدمات مناسبی را دریافت نمی‌کنند همسو است. محتوی برنامه‌های درسی و امکانات آموزشی آن‌ها نامتناسب و غیرکاربردی است که این مسئله بحث شکست‌های تحصیلی و بازماندن دانش‌آموزان کم‌شنوا در رسیدن به مقاطع بالاتر را به وجود می‌آورد. در آموزش آن‌ها از معلمانی استفاده می‌شود که نه تنها درک درستی از دانش‌آموزان کم‌شنوا و نیازهای آموزشی آن‌ها ندارد بلکه این معلمان برای آموزش این دانش‌آموزان دانش و عملکرد مناسبی ندارند که این امر در نحوه تدریس و افت تحصیلی دانش‌آموزان کم‌شنوا خود را نشان خواهد داد (پرهون، ۲۰۱۳). نتایج پژوهش حاضر به طور واضح و روشن نشان داد که دانش‌آموزان کم‌شنوا نیاز به سرویس‌های ویژه منطبق با نیازهای شان دارند که این خدمات باید به وسیله معلمان آموزش دیده و در مدارس با امکانات و تجهیزات مناسب برای آن‌ها فراهم گردد. به عنوان مثال آن‌ها نیازمند یک برنامه درسی خاص دارند که منطبق با نیازهای رشدی و تحولی آن‌ها باشد. این نتایج با

پژوهش‌های (دیمی‌لینگ، ۲۰۱۰؛ الزراگیت، ۲۰۱۲؛ جوهنسون و سیتون، ۲۰۱۲، ولتورس و همکاران، ۲۰۱۱) همسو است. مورس (۲۰۰۱)، نشان داد که بین دانش آموزان کم‌شنا در این که چگونه آموزش ببینند و در کجا و آن چه که باید آموزش ببینند با هم متفاوتند (۲۰۰۱). پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که نیازهای دانش آموزان کم‌شنا در زمینه‌های ارتباطی، تحصیلی، فردی و بسیاری از زمینه‌های دیگر متفاوت است، همان‌طور که در بالا ذکر شد دانش آموزان کم‌شنا نیاز به یک برنامه درسی ویژه دارند که منطبق با توانایی‌ها و علایق آنان باشد، مثل گفتار درمانگر، توان بخشی شنیداری، مترجم آموزش حرفه‌ای، برنامه درسی اصلاح شده، مواد آموزشی ویژه سازگاری، و روش‌های آموزش ویژه. امکانات مورد نیاز دانش آموزان کم‌شنا که در مدارس کم‌شنوایان شهر تهران ارائه می‌شود بسیار کم و نامناسب است زیرا از بحث آموزش ویژه و نیازهای دانش آموزان کم‌شنا حمایت آن چنانی از طرف سازمان استثنایی نمی‌شود. در واقع دانش آموزان کم‌شنا در مدارس شهر تهران نیازمند برنامه کارشناسی شده و متناسب با نیازهای آموزشی خود هستند، تا بتوانند توانایی‌های بالقوه خود را تا حد مناسبی بروز دهند و زندگی فردی و اجتماعی پرباری را داشته باشند. از این رو با توجه به نیازهای متعددی که دانش آموزان کم‌شنا در مدارس شهر تهران دارند محتوی برنامه آموزشی که برای این دانش آموزان ارائه می‌شود باید متناسب با رشد تحولی، شناختی و علایق این دانش آموزان باشد. که این یافته با نتایج پژوهش‌های (دورنان و همکاران، ۲۰۱۰؛ هاید و پاور، ۲۰۰۳؛ ورمیولن و همکاران، ۲۰۱۲) همسوست. در ارتباط با سوال دوم مبنی بر این که آیا بین دانش آموزان کم‌شنا در متغیر جنسیت و نوع نیاز آن‌ها تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟ نتایج پژوهش نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین جنسیت و نوع نیاز دانش آموزان کم‌شنا در مدارس شهر تهران وجود ندارد. که این یافته با پژوهش (الزراگیت، ۲۰۱۳) همسوست و هم چنین با نتایج پژوهش (ولترز و همکاران، ۲۰۱۱)، که حاکی از آن بود که دختران کم‌شنا در مقایسه با پسران مشکلات رفتاری و ضد اجتماعی کمتری دارند غیر همسوست. هم چنین در تبیین سوال سوم مبنی بر این که آیا نیازهای آموزشی دانش آموزان کم‌شنا بر حسب درجه کم‌شنوایی آن‌ها متفاوت است؟ نتایج حاکی از آن بود که دانش آموزانی که میزان کم‌شنوایی آنان ۶۹-۵۵ دسی بل است بیشتر تحت تاثیر نیازهای ارتباطی، توان بخشی و سبک‌های یادگیر قرار دارند و بیشتر می‌توانند از وسایل کمک شنیداری استفاده کنند تا دانش آموزانی که شنوایی بیشتری را از دست داده‌اند. در تبیین این یافته می‌توان عنوان کرد که میزان نیازهای دانش آموزان کم‌شنا با میزان افت شنوایی آن‌ها رابطه مستقیم دارد که این امر پیشرفت تحصیلی آن‌ها را به شدت تحت تاثیر قرار می‌دهد. هم چنین در پاسخ به سوال چهارم مبنی بر این که آیا نیاز آموزشی دانش آموزان کم‌شنا در مدارس شهر تهران بر اساس روش ارتباطی آنان متفاوت است؟ نتایج نشان داد که دانش آموزانی که از روش ارتباط کلی استفاده می‌کنند

در زمینه نیازهای (ارتباطی، توان بخشی شنیداری، رفتاری و سبک‌های یادگیری) نسبت به دانش‌آموزان کم‌شنوایی که از گفتار نشانه‌دار استفاده می‌کنند نیازهای شدیدتری دارند. بنابر این دانش‌آموزان کم‌شنوایی که از روش ارتباط کلی استفاده می‌کنند نیاز به خدمات و امکانات ویژه‌ای از جمله مشاوره تحصیلی، در مدارس دارند. در واقع از آن‌جا که در آموزش کودکان کم‌شنوا در ایران بیشترین تأکید بر روش‌های شفاهی است، گفتار نشانه‌ار می‌تواند به عنوان یک تحول‌شگرف در آموزش کودکان کم‌شنوا در مدارس به حساب آید. از محدودیت‌هایی که پژوهشگران در پژوهش حاضر با آن روبرو بودند می‌توان به عدم وجود ابزار دقیق و استاندارد شده نیازسنجی و فراهم نبودن شرایط استفاده از پژوهش کیفی برای کودکان کم‌شنوا اشاره کرد. هم‌چنین با توجه به محدودیت‌های ابزار پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که پژوهش حاضر با استفاده از روش‌های پژوهش کیفی انجام شود. و پژوهش‌های مجزایی تحت عنوان نیازسنجی برای معلمان، مدیران مدارس و والدین دانش‌آموزان کم‌شنوا انجام گیرد.

منابع

- Adams, J, & Rohring, p. (2004).** Handbook to and Hard of Service the Deaf Hearing A Bridge to Accessibi. California: Academic Press publications.
- Dimiling, L. (2010).** Conceptually based vocabulary intervention: Second grade' development of vocabulary words. American annals of the deaf, 55(4), 425-448.
- Dornan, D, Hickson, L, Murdoch, B, Houston, T, & Constantinescu, G. (2010).** Is Auditory-Verbal Therapy Effective for Children with Hearing Loss. The Volta Review, 110(3), 361-387.
- El-Zraigat, I. (2013).** Assessing Special Needs of Students with Hearing Impairment in Jordan and Its Relation to Some Variables. International Education Studies, 6(2), 23-31.
- El-Zraigat, I, & Smadi, Y. (2012).** Challenges of educating students who are deaf and hard-of-hearing in Jordan. International Journal of Humanities and Social Science, 2(8), 150-158.
- Fathi- Vajargah, K. (2010).** Educational Needs Assessment(Models & Techniques). tehran: Ayeezh.
- Fewester, S. (2006).** Inclusion: making education work for student all student. European Journal of Special Needs Education, 23, 109–112.
- Gilbertson, D, & Ferre, S. (2008).** onsiderations in the identification,

assessment, and intervention process for deaf and hard-of-hearing students with reading difficulties. *Psychology in schools*, 45(2), 104-128.

Hallahan, D.P, Kauffman, J.M, & Pullen, P. C. (2015). *Exceptional Learners: An Introduction to Special Education* (12th Edition).

Houston, K, & Perigoe, C. (2010). Speech-language pathologist: Vital listening and spoken language professionals. *Volta review*, 110(2), 219-230

Hyde, M, & Power, D. (2003). Characteristics of deaf and hard-of hearing students in Australian regular schools: hearing level comparisons. *Deafness and Education Internationa*, 5(3), 33-48.

Idol, L. . (2006). Toward inclusion of special education students in general education: A program evaluation of eight schools. *Remedial and Special Education*, 27(2), 77-94.

Johnson, C, & Seaton, J. (2012). *Educational audiology handbook*. United State: Delmar, Cengage Learning.

Katz, J. (2010). *Hand book of clinical audiology* Williams: Wilkins.

Moores, D. (2001). *Educating the deaf: Psychology, principles, and practice*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Parhoon, k. (2013). *Needs Assessment of Regular and itinerant teachers of students with hearing impairment in inclusive educational system*. (M.A), University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences Tehran.

Schick, B, Williams, K, & Kupermintz H. (2006). Look who's being behind: Educational interpreters and access to education for deaf and hard-of-hearing students. *Journal deaf studies and deaf education*, 11(1), 3-20.

Vermeulen, J. A, Denessen, E, & Knoors, H. (2012). Mainstream teachers about including deaf or hard of hearing students. *Teaching and Teacher Education*, 28(2), 174–181.

Whyte, A, & Guiffrida, D. (2008). Counselling deaf college students: a case of Shea. *journal of college counselling*, 11(2), 184-191.

Wolters, N, Knoors, H, Cillessen, A, & Verhoeven, L. (2011). Predicting acceptance and popularity in early adolescence as a function of hearing status, gender, and educational setting. *Research in developmental disabilities: A multidisciplinary journal*, 32(6), 2553-2565.